

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

Туляков Вячеслав Олексійович ЖЕРТВИ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЯК СУБ'ЄКТИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН	349
Мирошніченко Наталія Анатоліївна СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНІ НАСЛІДКИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЇХ ВПЛИВ НА КВАЛІФІКАЦІЮ	353
Коломієць Юлія Юріївна НАУКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА НА ПОРОЗІ НОВОЇ УКРАЇНИ	356
Полянський Євген Юрійович ЩОДО ПОКРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ	358
Абакіна-Пілявська Людмила Миколаївна ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	360
Агапова Каріна Вікторівна ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ МОЛОДІЖНИМИ УГРУПОВАННЯМИ В УКРАЇНІ	362
Берш Анастасія Яковлівна КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВІЙСЬКОВІ ЗЛОЧИНИ	364
Бойченко Віталій Петрович ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ НА ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СУСПІЛЬНОЇ МОРАЛІ	365
Горбачова Ірина Михайлівна ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НАСИЛЬНИЦЬКЕ ЗНИКНЕННЯ ЗА КК УКРАЇНИ	367
Гуменюк Віталій Васильович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВІДСТРОЧЕННЯ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ, ПРИМИРЕННЯ ЗЛОЧИНЦЯ ТА ПОТЕРПІЛОГО, ДІЯЛЬНОГО КАЯТТЯ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ НІМЕЧЧИНИ	370
Іванова (Кедик) Вероніка Петрівна МЕДИЧНИЙ ПРАЦІВНИК ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ	372
Колодін Денис Олексійович ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОСЯГАННЯ НА ВИБОРЧУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ	375
Тавлуй Олена Вікторівна ВЧИНЕННЯ КРАДІЖКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ	376
Тимофєєва Лілія Юріївна НЕ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСЛУЖЕНОГО ПОМ'ЯКШЕННЯ ЯК ПРОЯВ НЕПРОПОРЦІЙНОСТІ У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ	378
Хильченко Анастасія Сергіївна ПРИНЦИП ПРОПОРЦІЙНОСТІ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	380
Хімченко Світлана Анатоліївна ЗАХИСТ РЕПРОДУКТИВНИХ ПРАВ В УКРАЇНІ	383
Чугуніков Ігор Іванович КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ: НЕОБХІДНІСТЬ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ	385
Камінський Петро Валерійович ПРОБАЦІЙНИЙ НАГЛЯД ЗА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ	389
Павлова Олександра Сергіївна ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ І ПРАЦІВНИКІВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	391
Кулик Анастасія Валеріївна ОКРЕМІ НАПРЯМКИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРОТИПРАВНИМ ПОСЯГАННЯМ ...	394
Малишева Марина Валеріївна НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ДОСЛІД» ТА «ЕКСПЕРИМЕНТ» ЯК ПРИЧИНА ПРОБЛЕМ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ НЕЗАКОННОГО ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДІВ НАД ЛЮДИНОЮ	396
Мустафаєва Анна Іванівна КІБЕРБЕЗПЕКА ОСОБИ, СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ ДЕРЖАВИ	399
Нековаль Єгор Ігорович ОСНОВИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ФРН.	400
Поліщук Яна Романівна ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	403

бовців від свавілля з боку командирів. Це може стати причиною правових спорів, які негативно позначаються на дисципліні та боєздатності окремих підрозділів.

Отже, новий закон значно обмежує права військовослужбовців і передусім вигідний командуванню, позиції якого посилюються додатковими санкціями юридичної відповідальності.

Кримінальна відповідальність військових – це складний аспект правової системи, який вимагає уважного балансу між потребами військової служби та дотриманням принципів справедливості. Вдосконалення законодавства та забезпечення ефективної системи судового контролю є ключовими завданнями для гармонізації цього важливого аспекту правової системи, адже військовослужбовці також мають право на захист та справедливий суд, а забезпечення прав та гарантій визначаються загальноприйнятими міжнародними стандартами.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці : проект Закону України від 13.12.2022 р. № 8271 (прийнятий ВР України) <https://ips.ligazakon.net/document/II08493G> (дата звернення: 18.11.2023).

Ключові слова: кримінальна відповідальність, військовослужбовці, військові злочини.

Keywords: criminal record, military services, military crimes.

Бойченко Віталій Петрович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук*

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ НА ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СУСПІЛЬНОЇ МОРАЛІ

Співвідношенню «аморального» і «злочинного» в теорії права та кримінального права приділяється неабияка увага. Однією з основних проблем динаміки кримінального права сьогодні є не стільки проблема генези покарання, його обсягу та мети, як проблема заборони діяння КК, межа кримінальної протиправності, фактично – координат меж кримінального правопорушення.

Панівна соціальна теорія знаходить своє визначення у відповідних кримінально-правових нормах. За таких умов ми спроможні описати співвідношення кримінально-правових заборон з іншими нормами, визначити буття кримінально-правової норми як у сфері права, так і закону з урахуванням панівної соціальної теорії та лише стосовно поточного історичного моменту.

Для кримінального права такий підхід означає, що у будь-якому типі цивілізації право є невід’ємна складова частина культури суспільства, і якщо знищити який-небудь елемент системи права (наприклад, заборонити шкідливий правовий звичай), то уся етнокультурна система, тобто і народ, що живе в ній, можуть бути схильні до загрози деградації і загибелі. Така оцінка витікає з переконання, що право є форма колективної адаптації спільності до місця її існування.

Кримінальне право у такому розумінні розглядається як система взаємозв’язаних зобов’язань, що розглядаються як право на одній стороні і що визнаються як обов’язок на іншій стороні.

Розділ XII КК України називається «Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності». Очевидна вказівка на дві групи суспільних відносин – громадський порядок та моральність. При цьому у літературі висловлюються, принаймні, дві позиції з приводу такого симбіозу об'єктів. Перша позиція полягає у тому, що «громадський порядок та моральність» є єдиним, нерозривним об'єктом кримінально-правової охорони, тобто при вчиненні злочинних діянь, передбачених даним розділом, обидва об'єкта порушуються одночасно, паралельно. Слід зазначити, що, виходячи з правил законодавчої техніки та, врешті, логіки, так воно і повинно бути. Зміст другої позиції у тому, що громадський порядок та моральність – це два самостійні видові об'єкти, штучно об'єднані у межах одного розділу кримінального закону. Тобто законодавець в одному розділі КК України забезпечив кримінально-правовою охороною два окремі об'єкти – громадський порядок та моральність.

Вважаємо, що об'єктом кримінального правового впливу на правопорушення проти моралі слід визнавати:

- 1) суспільні відносини, які поставлені під кримінально-правову охорону (впливаючи на які здійснюється охоронна функція кримінального права);
- 2) суспільні відносини, які виникають в момент вчинення злочину (впливаючи на які здійснюється регулятивна функція кримінального права);
- 3) суспільні відносини, які поставлені під кримінально-правову охорону та суспільні відносини, які виникають у момент вчинення злочину (впливаючи на які здійснюється виховна функція кримінального права);
- 4) суспільні відносини, які поставлені під кримінально-правову охорону та суспільні відносини, які виникають у момент вчинення злочину (впливаючи на які, здійснюється превентивна (попереджувальна) функція кримінального права).

Таке визначення меж реалізації об'єкта кримінального права пов'язано, насамперед, з необхідністю конкретизації відповідних функцій кримінального права. Безперечно, поняття таких видів функцій кримінального права має умовний характер. Оскільки виховна та превентивна функції, як ми бачимо, реалізується через охоронну та регулятивну функцію, що дає підстави деяким науковцям не ідентифікувати такі функції. Не вступаючи у полеміку з цього питання, для нас є головним на цьому етапі дослідження виділення окремої охоронної функції кримінального права, яка упорядковує суспільні відносини, що виникають з моменту набуття чинності закону про кримінальну відповідальність і завершуються вчиненням злочину.

Якщо аксіоматично визнати моральність самостійним об'єктом, то виникає питання, чому інші складі кримінальних правопорушень, що також посягають на моральність (наприклад, передбачений ст. 181 КК України) передбачені в інших розділах кримінального закону. Очевидно, що на таке запитання немає обґрунтованої та адекватної відповіді.

Таким чином, значення суспільної моралі полягає в тому, що вона виступає умовою, що дозволяє суспільству зберігати життєво важливі підвалини, норми, що утворилися в межах певного історичного розвитку. Якщо так, то оскільки суспільна мораль є об'єктивна і необхідна передумова збереження і подальшого поступального розвитку культури суспільства і його життєдіяльності, функцію кримінально-правової охорони моральності від злочинних посягань виконує в цей час наступна система норм кримінального закону:

- 1) норми, покликані забезпечити збереження пам'яток – об'єктів культурної спадщини як матеріальних втілень або виразників духовності українського народу: контрабанда (ст. 201 КК України); знищення, руйнування або пошкодження пам'яток – об'єктів культурної спадщини та самовільне проведення пошукових робіт на археологічній пам'ятці (ст. 298 КК України); знищення, пошкодження або приховування документів чи унікальних документів Національного архівного фонду (ст. 298¹ КК України);

- 2) норми, що встановлюють злочинність діянь, які посягають на суспільну моральність, у тому числі норми, що визначають умови кримінальної протиправності деяких проявів так званої контркультури: ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних пред-

метів (ст. 301 КК України); створення або утримання місць розпусти і звідництва (ст. 302 КК України); сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією (ст. 303 КК України); ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості (ст. 300 КК України); наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого (ст. 297 КК України); жорстоке поводження з тваринами (ст. 299 КК України);

3) норми КК України про злочинні посягання в сфері релігійних відносин: порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії (ст. 161 КК України); пошкодження релігійних споруд чи культових будинків (ст. 178 КК України); незаконне утримування, осквернення або знищення релігійних святинь (ст. 179 КК України); перешкоджання здійсненню релігійного обряду (ст. 180 КК України); посягання на здоров'я людей під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів (ст. 181 КК України).

Зазначені суспільно небезпечні діяння, на наш погляд, характеризуються очевидною спільністю їхньої юридичної природи, єдністю їхнього видового об'єкта, у ролі якого виступають суспільні відносини в духовній сфері.

Як бачимо, найважливіші з цих моделей безпосередньо було визначено суто антропологічними характеристиками та факторами ідеологічного характеру, або іншими чинниками, які впливають на соціалізацію суб'єктів кримінальних правовідносин.

Таким чином, на підставі викладеного про зміст поняття суспільної моралі та моральності, її місця і значення в системі громадського порядку і інших об'єктів кримінально-правової охорони можна зробити висновок щодо необхідності удосконалювання правових механізмів регулювання суспільних відносин, що виникають у духовній сфері, повинно стати пріоритетним напрямком державної політики (у тому числі і кримінальної політики) в галузі забезпечення моральності і духовної безпеки особистості, суспільства і держави. Здійснення такої політики припускає, зокрема, і вдосконалення існуючої системи і юридичних ознак складів відповідних злочинів, а також розробку нових складів злочинів (з урахуванням специфіки як кримінальної відповідальності, так і духовної сфери життя) і включення відповідних правових норм у чинний КК України.

Ключові слова: моральність, суспільна мораль, кримінальне законодавство, кримінальне правопорушення.

Keywords: morality, social morality, criminal legislation, criminal offense.

Горбачова Ірина Михайлівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,

доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НАСИЛЬНИЦЬКЕ ЗНИКНЕННЯ ЗА КК УКРАЇНИ

З 2014 року зі здійсненням агресії проти України постало питання протидії насильницькому зникненню людей, які знаходилися на окупованих територіях, та були піддані арешту, затриманню або викраденню представниками держави-агресора, при цьому російська сторона відмовлялася від визнання таких дій, не повідомляла про долю чи місце перебування цих осіб. З початком широкомасштабного вторгнення ця проблема загострилася. Як зазначають представники глобальної ініціативи «Т4Р», Національною поліцією України надано інформацію, що у період з 24 лютого 2022 року до 07 лютого 2023 року зареєстровано 19967 заяв та повідомлень за фактами зникнення осіб безвісти за особливих обставин [1]. В переважній більшості жертвами насильницького зникнення стають представники військових структур